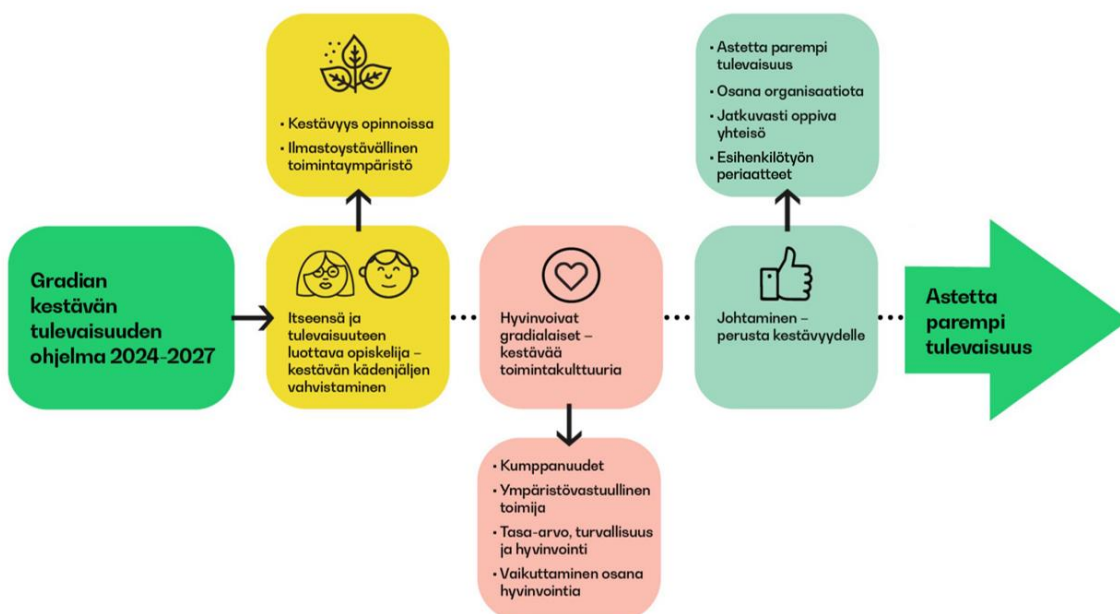

Gradia

Kestävän tulevaisuuden ohjelma, Green Book 2024–2027

Astetta parempaa tulevaisuutta

Päivitetty 20.8.2024

Sisällysluettelo

1.	Johdanto.....	2
1.1	Gradian kestävän kehityksen päätavoitteet	3
1.2	Vastuullinen ja kestävä ammatillinen koulutus 2030 - valtakunnallinen tiekartta kestävyteen	4
1.3	Green book 2020–2023 Kestävän tulevaisuuden ohjelman tavoitteet ja toteutuminen	5
1.4	Viestintä ja perehdytys.....	7
2.	Itseensä ja tulevaisuuteen luottava opiskelija– kestävän kädenjäljen vahvistaminen	8
2.1	Kestävyys opinnoissa.....	9
2.2	Ilmastoystävällinen toimintaympäristö.....	10
2.2.1	Hiilijalanjälki ja ilmastotiekartta.....	10
2.2.2	Astetta alemmas -energiansäästöä.....	12
2.2.3	Luontoposiitivinen Gradia – Sitoumus2050.....	13
2.2.4	Vihreät kampukset	15
2.2.5	Ruokaa, jolla on merkitys.....	15
2.3	Kestävyysosaamisen kehittämisen työvälineenä OKKA-sertifiointimenettely.....	16
3.	Hyvinvoivat gradialaiset – kestävää toimintakulttuuria	17
3.1	Kumppanuudet	17
3.2	Ympäristövastuullinen toimija	18
3.2.1	Vastuullisia hankintoja	18
3.2.2	Vähemmän jätettä, enemmän kiertoon.....	19
3.2.3	Kemikaaliturvallisuus	19
3.2.4	Kestävä liikkuminen.....	20
3.3	Tasa-arvo, turvallisuus ja hyvinvointi	21
3.4	Vaikuttaminen on osa hyvinvointia	21
4.	Johtaminen on perusta kestävyydelle.....	22
4.1	Astetta parempi tulevaisuus - strategia	23
4.2	Kestävyys osana organisaatiota	24
4.3	Jatkuvasti oppiva yhteisö	24
4.4	Astetta enemmän.....	25
	Liittyvät asiakirjat	26
	Sanastoa	26

1. Johdanto

Gradian tavoitteena on vahvistaa oppilaitoksesta valmistuvien kestävää kädenjälkeä, olla luontoposiitiivinen ja hiilineutraali oppilaitos.

Gradialla on merkittävä rooli kestävän tulevaisuuden rakentajana. Kestävä kädenjälki kasvaa jokaisen Gradialta valmistuvan myötä. Taitoja tarvitaan niin työ- kuin arkielämässä. Ilmasto-osaamisen, kestävyuden, kiertotalouden ja vastuullisen toiminnan ymmärtäminen ja soveltaminen käytäntöön ovat avaintaitoja tulevaisuuden rakentamisessa ja ammateissa. Vastuu kestävän tulevaisuuden edistämisestä on kaikilla gradialaisilla, sekä henkilöstöllä että opiskelijoilla.

Tämä **Kestävän tulevaisuuden ohjelma 2024–2027** on jatkoa vuonna 2021 hyväksytylle Green book -Kestävä tulevaisuuden kehittämisohjelma 2021–2023 työlle. Uuden ohjelman pohjana on käytetty OKKA-säätiön ammatillisen sekä lukiokoulutuksen Kestävän tulevaisuuden indikaattoreita ja sisällysluettelo noudattelee indikaattoreiden järjestystä, jossa kymmenen indikaattoria on jaettu opetuksen, toimintakulttuurin ja johtamisen alle. Ohjelman sisällössä on huomioitu Gradian uuden strategian Astetta parempi tulevaisuus sekä valtakunnallisen kestävyystiekartan, Vastuullinen ja kestävä ammatillinen koulutus 2030 tavoitteet. Ohjelman sisältö on koottu tiivistetyksi versioksi power point- muotoon.

Päivitetty Kestävän tulevaisuuden ohjelma kokoaa yhteen Gradian kestävän kehityksen aineistoa sekä Gradiatasoiset päätavoitteet. Se esittelee Kestävän tulevaisuuden Indikaattoreiden tavoitteita ja niille jo tehtyjä toimenpiteitä sekä Gradian uuden strategian ja valtakunnallisen kestävyystiekartan ylätasoon tavoitteita, joiden viitoittamana Gradiaa viedään askel askeleelta kohti hyvinvoivaa ja jatkuvasti oppivaa yhteisöä sekä kohti astetta parempaa tulevaisuutta.

Gradian tavoitteet toteuttavat hiilineutraali Jyväskylä vuoteen 2030, hiilineutraali Suomi vuoteen 2035 ja EU vuoteen 2050 mennessä - tavoitteita. Tämän myötä tuetaan myös globaalien Agenda2030-tavoitteiden toteutumista toisen asteen koulutuksessa ja vastataan ilmastonmuutoksen ja luontokadon asettamiin haasteisiin oppilaitosten toiminnassa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteemme ovat linjassa Ammatillisen koulutuksen ja Lukiokoulutuksen arvoperustojen kanssa.

[Kestävän kehityksen Agenda 2030 -tavoitteista](#)

pyrimme erityisesti edistämään seuraavia tavoitteita: hyvä koulutus, edullista ja puhdasta energiaa, ihmisarvoista työtä ja talouskasvua, eriarvoisuuden vähentäminen, vastuullinen kuluttaminen sekä ilmastotekoja.

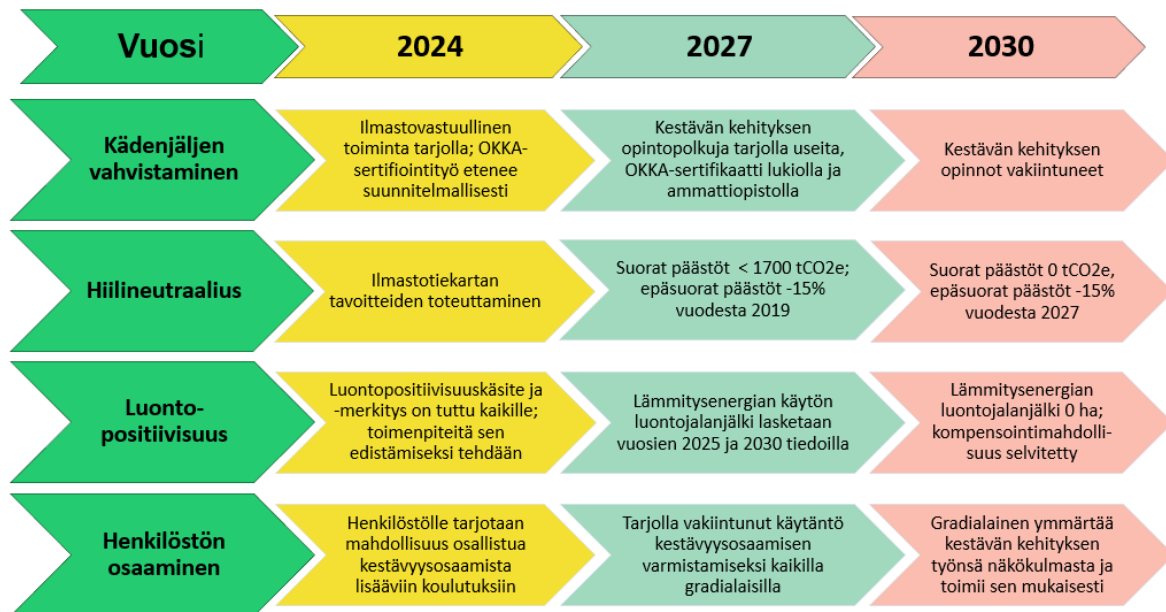
Kuva 1. Agenda 2030 tavoitteet, joita Gradialla erityisesti edistetään.

1.1 Gradian kestävän kehityksen päätavoitteet

Gradian kestävän kehityksen päätavoitteina on, että:

- *Gradialta valmistuvilla on vahva kestävä kädenjälki sekä elinikäisen oppimisen taidot. Tästä osoituksena kestävän kehityksen sertifiointiprosessi on auditoitu Gradia-lukioilla ensimmäisen kerran vuonna 2024 sekä Ammattiopisto Gradian kaikilla aloilla vuoteen 2027 mennessä ja näistä on käytössä kestävän kehityksen sertifikaatit.*
- *Gradia on hiilineutraali omasta toiminnasta aiheutuvien suorien päästöjen osalta vuoteen 2030 mennessä ja on laatinut suunnitelman hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseksi myös epäsuorien päästöjen osalta vuoteen 2030 mennessä.*
- *Gradia on luontoposiitivinen oppilaitos, jonka energiankäytöstä aiheutuva luontojalanjälki on laskettu ja jolle on laadittu suunnitelma luontokadon pysäyttämiseksi vuoteen 2030 mennessä.*
- *Gradialainen ymmärtää kestävän kehityksen painopistealueet oman työnsä näkökulmasta ja toimii niiden mukaisesti.*

Tarkemmat tavoitteet vuosille 2024, 2027 ja 2030 on kuvattu alla olevaan taulukkoon.

Kuva 2. Aikataulu Gradian kestävän kehityksen päätavoitteille vuosille 2024, 2027 ja 2030.

Yhteenveto ohjauskeinoista, työkaluista ja toiminnasta tiellä kohti hyvinvoivaa ja kestävästi toimivaa Gradiaa on kuvattu alla olevaan kuvaan:

Kuva 3. Yhteenveto ohjauskeinoista, työkaluista ja toiminnasta tiellä kohti hyvinvoivaa Gradiaa.

1.2 Vastuullinen ja kestävä ammatillinen koulutus 2030 - valtakunnallinen tiekartta kestävyteen

Vastuullinen ja kestävä ammatillinen koulutus 2030 –[tiekartta](#) valmistui kesäkuussa 2023. Tiekartta on osa ammatillisen koulutuksen kestävä kehityksen ja vihreän siirtymän kehittämisohjelmaa. Valtakunnallinen kestävyystiekartta kuvaa ammatillista koulutusta matkalla kohti hiilineutraalia ja luonnon kantokyvyn rajoissa toimivaa yhteiskuntaa. Tiekartassa esitellään kattavasti toimenpiteitä ja jaetaan hyviä käytänteitä tavoitteiden saavuttamiseksi.

KESTÄVYYSTIEKARTAN TAVOITTEET

Ammatillisen koulutuksen toimijat ovat hiilineutraaleja ja ovat integroineet kestävä kehityksen ja vihreän siirtymän edellyttämät toimintatavat läpäisevästi osaksi toimintaansa. Työn tavoitteena on saada aikaan pysyviä toiminnallisia ja rakenteellisia muutoksia, jotta ammatilliset oppilaitokset toimivat proaktiivisina kestävä tulevaisuuden tekijöinä.

Johtaminen ja toimintakulttuuri Oppilaitoksen johto on sitoutunut kestävä tulevaisuuden rakentamiseen ja vie sitä käytäntöön yhdessä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa oman toimintansa sekä koko oppilaitoksen arvojen ja toimintatapojen kautta.

Pedagogiset ratkaisut ja oppimisympäristöt Tavoitteellinen kestävyyskasvatus on integroitu opetukseen, mikä näkyy valitussa pedagogiikassa ja oppimisympäristöjen käytössä sekä opetuksen sisällöissä.

Henkilöstön osaaminen ja ammatti-identiteetti Henkilöstön kestävyysosaamista ja toimijuutta kehitetään suunnitelmallisesti ja jatkuvasti. Osaaminen vastaa tulevaisuuden työelämän, yhteiskunnan ja planeetan tarpeisiin.

Kumppanuudet Uudistamme yhdessä kumppaneidemme kanssa ammatillista koulutusta ja osaamista sekä työelämää vastuullisemmaksi ja kestävämmäksi vastaten samalla alueemme työllisyystarpeisiin.

Hiilineutraalius Ammatillinen koulutus on hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Koulutuksen järjestäjän hiilijalanjäljen määrittely ja sen perusteella sovitut toimenpiteet tukevat jalanjäljen pienentämistä ja koulutuksen kehittämistä.

Siirryttäessä kestäväen tulevaisuuden tavoitteiden mukaisesti toimivaan koulutukseen, tarvitaan kokonaisvaltaista muutosta, jossa tavoitteet läpäisevät koulutuksen järjestäjän kaiken toiminnan. Läpäisevyys koskettaa niin johtamista, toimintaa ja toimintakulttuuria, oppimista ja opetusta, kuin myös työelämäyhteistyötä ja roolia alueen kehittäjänä.

Kestäväen tulevaisuuden rakentaminen koulutuksessa edellyttää huomioimaan kolme tärkeää näkökulmaa: ekologinen, sosiaalinen/kulttuurinen ja taloudellinen vastuu.

- Ekologisuus eli luonnon monimuotoisuuden turvaaminen: Koulutuksessa vähennetään toiminnan ympäristövaikutuksia ja edistetään luonnon monimuotoisuutta. Lisäksi annetaan opiskelijoille tietoa ja taitoja, joilla he voivat toimia ekologisesti kestävästi omalla alallaan ja arjessaan.
- Sosiaalinen vastuu eettisyyden ja tasa-arvon näkökulmasta: Koulutuksessa edistetään ihmisoikeuksia, demokratiaa, yhdenvertaisuutta ja osallisuutta. Lisäksi annetaan opiskelijoille tietoa ja taitoja, joilla he voivat toimia eettisesti ja tasa-arvoisesti omalla alallaan ja yhteiskunnassa.
- Taloudellisuus kestäväen kulutuksen näkökulmasta: Koulutuksessa tuetaan kestävää taloutta, joka ei perustu ylikulutukseen, vaan oikeudenmukaiseen jakamiseen ja kohtuulliseen käyttämiseen. Lisäksi annetaan opiskelijoille tietoa ja taitoja, joilla he voivat toimia taloudellisesti kestävästi omalla alallaan ja kuluttajina.

1.3 Green book 2020–2023 Kestäväen tulevaisuuden ohjelman tavoitteet ja toteutuminen

Kestäväen tulevaisuuden kehittämisohjelmassa 2020–2023 oli asetettu tavoitteita opetukseen, kiinteistöjen ylläpitoon, ravintoloihin ja hankintoihin liittyen.

Kauden 2020–2023 aikana toteutettiin opetukseen ja oppimiseen liittyen:

- Kestävän kädenjäljen vahvistamiseksi ja hyvien käytäntöjen jakamiseksi perustettiin opiskelijoiden ja henkilökunnan introihin omat Kestävyystekoja -sivustot. Myös gradia.fi sivustolle on lisätty oma Kestävä kehitys -osio. Kestävyystekojen viestinnälle on laadittu oma viestintäsuunnitelma yhteistyössä Gradian viestintä- ja markkinointipalveluiden kanssa.
- Monipuolista kestävyyskoulutusta henkilökunnalle ja opiskelijoille on tarjottu mm. Gradian hankkeiden kautta esim. Polkukartta-koulutuksina. Lisäksi tietoa myös muiden järjestämistä kestävyyskoulutuksista on jaettu aktiivisesti.
- Kestävyysteemaisia paikallisia tutkinnonosia ja kestävyyspolkuja on valmistunut mm. matkailualalle Ympäristövastuullinen toiminta matkailualan yrityksessä sekä yrittäjyyteen liittyen Askelmerkkejä kestävään yrittäjyyteen. Syksystä 2023 ammatillisille perustutkinnoille on tarjolla myös Ilmastovastuullinen toiminta – 15 osp ammatillinen tutkinnonosa.
- POLKU2-hankeessa valmistui paikallinen Kestävä tulevaisuus -tutkinnonosa Tutkintoon valmentavaan koulutukseen (TUVA).
- Gradian vihreä siirtymä -hankkeen avulla saatiin vahvistettua koko Gradian kestävyys- ja ilmastovastuuta monella tasolla, esim. kestävyysteosta viestimällä ja Ilmastotiekartan kokoamisella sekä OKKA-sertifiointeja edistämällä.
- Alueellista yhteistyötä kestävyyskoulutusten järjestämisessä tehdään hankkeiden lisäksi myös Jyväskylän yliopiston, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Gradian yhteisessä EduFutura-yhteisössä.
- OKKA-itsearviointi- ja sertifiointityötä jatketaan koskemaan kaikkia aloja sekä lukiokoulutusta, minkä myötä myös opiskelijoiden osallistaminen kestävään tulevaisuuteen vahvistuu.

Tavoitteita on kirjattu myös Gradian kiinteistöjä, ravintoloita ja sidosryhmiä koskien. Näihin on pääsääntöisesti vastattu valmistuneen hiilijalanjäljen laskennan ja ilmastotiekartan kautta.

- Gradian hiilijalanjälki on laskettu ensimmäisen kerran vuoden 2019 tiedoilla ja toisen kerran vuoden 2022 tiedoilla. Gradian ensimmäinen ilmastotiekartta hyväksyttiin helmikuussa 2023. Ilmastotiekartassa on määritelty kiinteistöjen ylläpidon ja ravintoloiden lisäksi yhteisiä tavoitteita koko Gradiaa koskien hankintoihin, jätteisiin ja liikkumiseen liittyen sekä energian ja polttoaineiden käyttöön. ([Ilmastotiekartta](#))

Ilmastotiekarttaa vauhdittaa myös Luontoposiitiivinen Gradia - Sitoumus2050, joka annettiin yhdessä Jyväskylän yliopiston, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän kaupungin kanssa. Sitoumuksen avulla laajennetaan hiilineutraaliin energiaan siirtymisen lisäksi myös

luontohaittojen pienentämiseen ja luontopositiivisuuden vahvistamiseen tähtäävää työtä mm. vähentämällä energian kokonaiskulutusta.

1.4 Viestintä ja perehdytys

Gradian kestävyystavoitteista ja toimenpiteistä viestitään sekä sisäisesti että ulkoisesti. Viestintä tapahtuu pääsääntöisesti sähköisessä muodossa. Gradian sisäistä viestintää tehdään henkilöstön Meidän Gradia - ja opiskelijoiden MunGradia-intran kautta. Molempiin introihin on rakennettu myös Kestävyystekoja-sivustot. Sisäiseen kestävyysviestintään on käytössä myös eri teemoilla olevia teams-kanavia. Ulkoiseen viestintään käytetään gradia.fi-sivuston Kestävä kehitys –sivustoa sekä sosiaalista mediaa. Ulkoisesta viestinnästä vastaa Gradian oma viestintä- ja markkinointipalvelut. Sisäistä viestintää tehdään myös muun henkilöstön voimin.

Uusille opiskelijoille ja henkilöstölle on Gradian kestävyystavoitteet lisätty osaksi perehdytys- ja orientaatiomateriaalia. Perehdytyksen tueksi on valmistunut kestävyysteemaa esittelevät videot Jämsän yläkampuksen ja Kankaan kampuksen aloista sekä koko Gradian kestävyystavoitteista. Lisäksi työpaikkaohjaajien Toolboxiin on lisätty oma kestävyysaiheinen perehdytysvideo.

2. Itseensä ja tulevaisuuteen luottava opiskelija– kestävän kädenjäljen vahvistaminen

OPPIMINEN: Koulutuksen toteutus, kestävyystaitojen oppiminen ja toimintaympäristöt; OKKA - Indikaattorit 1–3:

- *Ammattiopisto: 1) Oppilaitos on kehittänyt käytäntöjä, joilla tuetaan tutkinnon perusteiden kestävän kehityksen ammattitaitovaatimusten toteutumista koulutuksessa. 2) Työprosessissa tarvittavien kestävyystaitojen oppiminen toteutuu laadukkaasti ja siihen on yhdistetty kestävän kehityksen tietoperustaa. 3) Oppilaitoksen omien oppimisympäristöjen kestävyysnäkökohtia on kehitetty suunnitelmallisesti. Kestävyysnäkökulma on mukana työpaikkojen soveltuvuuden arvioinnissa.*
- *Lukio: 1) Kestävän kehityksen opetuksen tavoitteita ja toteutusta on suunniteltu opettajien yhteistyönä. 2) Oppilaat osallistuvat ja vaikuttavat kestävän tulevaisuuden rakentamiseen koulussa ja ympäröivässä yhteiskunnassa. 3) Koulun oppimisympäristöissä toimitaan ympäristövastuullisesti ja sosiaalisesti kestävällä tavalla.*

Oppimisen taustalla ovat koulutuksen arvopohjat:

Ammatillisen koulutuksen arvoperusta

Ammatillisen koulutuksen arvoperusta, joka on julkaistu uusimpien tutkinnon perusteiden liiteosissa: "Arvoperusta kuvaa ammatillisen koulutuksen roolia yhteiskunnan ja työelämän uudistajana, tasa-arvon edistäjänä ja kestävän tulevaisuuden vahvistajana. Arvoperustan mukaan ammatillisessa koulutuksessa ymmärretään kestävän elämäntavan välttämättömyys ja rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Ammatillinen koulutus lisää ymmärrystä luonnonvarojen kestävästä käytöstä, ilmastonmuutoksen hillinnästä ja siihen sopeutumisesta sekä luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä omassa toiminnassa ja työtehtävissä sekä globaalisti. Lisäksi ammatillisen koulutuksen tehtävänä on vahvistaa globaalia vastuuta."

Kestävä kehitys eri ammattialoilla tarkoittaa käytännössä materiaalitehokkuutta, kiertotalouteen siirtymistä ja siinä toimimista, energiatehokkuutta, päästöjen hallintaa ja uusia ratkaisuja, vastuullista tuotantoa ja prosessien arviointia, ympäristön suojelua, luonnon monimuotoisuutta ja eläinten hyvinvointia.

Lukiokoulutuksen arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto

käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, hyvyyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin.

Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta löytyvät kokonaisuudessaan lukion opetussuunnitelman perusteista.

2.1 Kestävyys opinnoissa

Tänä päivänä kestävän kehityksen tavoitteet on jo kirjattu osaksi jokaisen ammattialan tutkinnonperusteita. Perusteita uudistettaessa kestävä kehitys on entistä konkreettisempi osa opintosisältöjä. Lisäksi Gradialla on kestävä kehitys kirjattu tutkintokohtaisiin osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien osaamiskortteihin vaatimukseksi noudattaa kestävän kehityksen periaatteita. Tämä tarkoittaa käytännössä ammattialan mukaan esimerkiksi kestäviä hankintoja, materiaalitehokkuutta, kierrätystä, energiatehokkuutta, kemikaalien ja vaarallisten jätteiden hallintaa, tuotannon päästöjen hallintaa, työterveyttä ja -turvallisuutta, hyvinvoinnin edistämistä sekä asiakaspalvelua.

TAVOITE:
Kädenjäljen
vahvistaminen

Lukion opetussuunnitelmassa laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet ja ne huomioidaan kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja lukion toimintakulttuurissa. Osa-alueita ovat hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen, eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Opiskelija saa valmiudet toimia omaa ja yhteisöjensä tulevaisuutta kestävästi rakentaen. Kestävyysteemoja käsitellään lukio-opintojen aikana eri oppiaineissa kunkin oppiaineen näkökulmasta myös yli oppiainerajojen. Lisäksi järjestetään erilaisia tapahtumia ja teemapäiviä, joissa vahvistetaan kestävyysosaamista mm. yhteistyössä työelämän kanssa.

STRATEGIASSA:
Vastuullisuus
näkyvä kaikessa
opetuksessamme

Ammatillisissa opinnoissa kestävyysopinnoita on tarjolla kaikille yhteisissä tutkinnonosissa yksi osaamispiste sekä valinnaisena kolme osaamispiste. Lisäksi kestävyys on kirjattu tutkinnon perusteisiin osaksi ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia.

Lisäksi tarjolla on paikallinen tutkinnon osa [Ympäristövastuullinen toiminta matkailualan yrityksessä](#), joka kehitettiin yhteistyössä työelämän kanssa Konkretiaa kestävään matkailuun (KoKeMa) -hankkeessa. Lisäksi yrittäjyyteen on tarjolla [Askelmerkkejä kestävään yrittäjyyteen](#)

[-käsikirja](#). Kaikilla ammatillisen perustutkinnon opiskelijoilla on myös mahdollisuus valita valinnainen Ilmastovastuullinen toiminta -tutkinnon osa.

Kestävyysopintotarjotinta ja -polkuja kehitetään jatkuvasti muun muassa [EduFutura](#)-yhteistyön kautta tarjottavilla opinnoilla, jotka ovat tarjolla kaikille Gradian, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston opiskelijoille. Gradia osallistuu myös valtakunnallisiin Taitajakisoihin, joissa korostuu ammatillista osaamisen lisäksi myös ammattien kestävyysosaaminen.

Työelämässä oppimista toteutetaan yhteistyössä, jossa mukana ovat opettaja, opiskelija, työpaikkaohjaaja ja koko työyhteisö. Työpaikkaohjaajan vastuulla on opiskelijan perehdyttäminen työpaikan toimintoihin ja työtehtäviin. Kestävyysosaaminen on kiinteänä osana myös työpaikkaohjaamista ja sen tukemista. [Työpaikkaohjaajille](#) on tarjolla erilaista perehdytystä, ohjausta ja tukea. Työpaikkaohjaajien [Toolboxissa](#) aiheena mm. kestävä työpaikkaohjaus, monikulttuurisuus, erilaiset oppijat ym. Tukea löytyy myös kestävyysosaamisen kouluttamiseen työpaikalla.

2.2 Ilmastoystävällinen toimintaympäristö

2.2.1 Hiilijalanjälki ja ilmastotiekartta

Hiilineutraaliustavoitteisiin pääsyyn meitä ohjaa helmikuussa 2023 Gradian hallituksessa hyväksytty [Ilmastotiekartta](#) joka sisältää tavoitteet ja toimenpiteitä kaikkiin toimintoihimme: kiinteistöjen ylläpitoon, energian käyttöön, jätteisiin, ravintoon, hankintoihin ja liikkumiseen.

TAVOITE:
Hiilineutraali
Gradia

Gradian hiilijalanjälki on laskettu nyt kaksi kertaa: vuoden 2019 ja 2022 tiedoilla. Vuoden 2019 laskenta tehtiin Green Carbon Oy:n toimesta ja vuoden 2022 laskenta valtakunnallisessa Opetushallituksen rahoittamassa [VASKI-hankkeessa](#) valmistuneella oppilaitoksille suunnatulla excel-pohjaisella hiilijalanjälkilaskurilla. Laskureissa ja laskentatavoissa on eroa, eikä vuosia 2019 ja 2022 voida verrata suoraan. Jatkossa pyritään käyttämään VASKI-laskuria, jolloin pohjana toimii vuoden 2022 laskenta. Jatkossa on mahdollista myös verrata eri oppilaitosten hiilijalanjälkeä toisiinsa. Tarkempia tuloksia on koottu Intraan Kestävyystekoja sivuston [Hiilijalanjälki ja ilmastotavoitteet-sivulle](#). Alle on koottu tulokset tiivistetysti.

STRATEGIASSA: Gradia toimii hiilineutraalisti vuonna 2030. Toteutamme hiilitiekarttaa ja vakiinnutamme siinä mainitut kestävyystoimet osaksi arkeamme.

Vuoden 2022 -tiedoilla laskettu hiilijalanjälki

Gradian hiilijalanjälki vuonna 2022 oli VASKI-laskurilla laskettuna 9 268 t CO₂e. Opiskelijoita* ja henkilöstöä kohti mitattuna hiilijalanjälki oli noin 1,00 t CO₂e / henkilö. VASKI-laskurissa

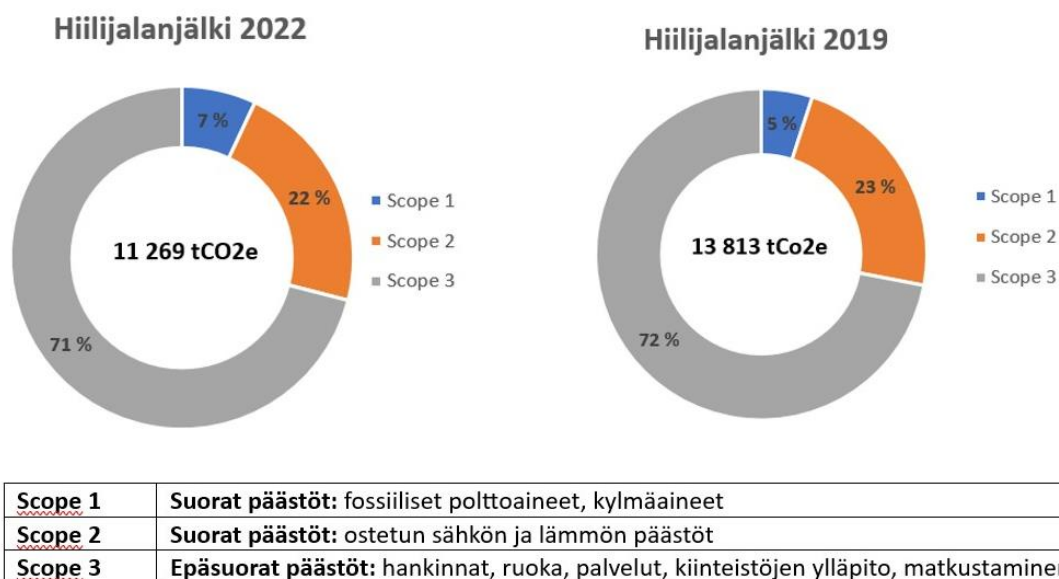
Green Carbon Oy:n laskentaan poiketen ei huomioida koulu- ja työmatkaliikkumista. Vuositasolla työ- ja koulumatkaliikkumisesta aiheutuva päästömäärä on arvioitu liikkumiskyselyn perusteella olevan noin 2 000 tCO₂e. Vertailun vuoksi tämä on lisätty alla olevaan kuvaan mukaan, jolloin kokonaispäästömääräksi muodostuu 11 269 tCO₂e.

Vuoden 2019 -tiedoilla laskettu hiilijalanjälki

Gradian hiilijalanjälki vuonna 2019 oli 13 813 tCO₂e. Opiskelijoita* ja henkilöstöä kohti mitattuna hiilijalanjälki oli 1,4 tCO₂e / henkilö. Ilman työ- ja koulumatkaliikkumista päästömäärä on noin 1,2 t CO₂e / henkilö.

Vertailun vuoksi molempien tulokset on ilmoitettu suorina (Scope 1 ja Scope 2) ja epäsuorina päästöinä (Scope 3). Molempien laskurien mukaan suurimmat päätöt aiheutuvat lämmityksestä, hankinnoista ja ruokailusta.

**opiskelijamäärässä on huomioitu keskimäärin yhtäaikaisesti opiskelemissa olevien opiskelijoiden määrä*

Kuva 4. Gradian hiilijalanjälkivertailua vuosilta 2022 (VASKI-laskuri) ja 2019 (Green Carbon Oy).

Vaikka tulokset eivät ole vertailukelpoisia kaikilta osin, joitain päätelmiä voidaan etenkin suorien (Scope 1 ja Scope 2) päästöjen osalta tehdä. Gradian suorat päästöt koostuvat lämmön, sähkön, polttoaineiden ja kylmäaineiden päästöistä. Nämä kaikki ovat helposti mitattavia ja niiden päästökertoimet yleisesti käytössä olevia kertoimia. Alla olevaan taulukkoon on koottu suorien päästöjen muutos vuodesta 2019 vuoteen 2022.

Taulukko 1. Lämmitys- ja sähköenergian sekä polttoaineiden ja kylmäaineiden hiilipäästöjen muutos 2019 -> 2022.

Suorien päästöjen muutos (CO₂e): 2019 -> 2022	
Lämmitysenergia	3109 -> 2342
Sähköenergia	98 -> 60
Polttoaineet	673 -> 728
Kylmäaineet	57 -> 82

Gradian kiinteistöjen lämmitykseen käytetään Alvan ja Jämsän Aluelämmön tuottamaa kaukolämpöä. Alva tavoittelee hiilineutraalia energiantuotantoa vuoteen 2030 mennessä ja Jämsän Aluelämpö ilmoittaa jo nyt myyvänsä hiilidioksidivapaata kaukolämpöä. Lämpöenergian päästöt ovatkin jo vähentyneet merkittävästi vuodesta 2019 vuoteen 2022. Sähköenergian päästöt ovat peräisin Kankaan kampuksen sähkön käytöstä. Muutoin Gradian kiinteistöillä on käytössä hiilidioksidivapaata sähköenergiaa. Polttoaineita kuluu Gradian autojen ja muun kaluston sekä lämmitysöljyn käytössä. Kylmäaineita kuluu lämmönsiirtämiseen kylmäkoneistoissa.

2.2.2 Asetta alemmas-energiansäästöä

Ilmastotoimien vaikuttavuuden lisäämiseksi Gradia on ollut mukana myös valtakunnallisessa Asetta alemmas -energiansäästökampanjassa syksystä 2022 alkaen. Kampanjassa asetetaan tavoitteita erityisesti energian säästämiseksi kiinteistöjen lämmityksessä.

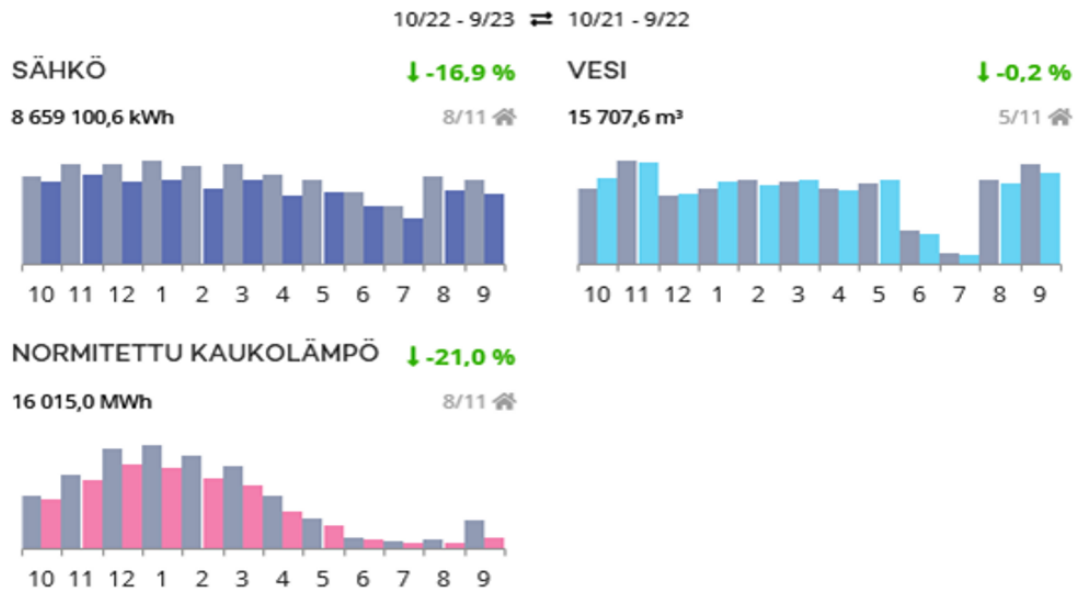
Gradian energiansäästötalkoissa Gradia Kiinteistöillä toteutettiin mm. seuraavia toimenpiteitä:

- yö-, viikonloppu- ja loma-aikoina ilmanvaihdon koneista on ollut pysäytettynä noin 60 %
- kiinteistöjen lämpötiloja on laskettu viikonloppu- ja loma-aikoina keskimäärin 2 °C
- kampusten pihavalaistusta on vähennetty yöaikaan
- saunoja ei lämmitetä
- pihasulatusta on vähennetty
- tuloilman kostutuksia on poistettu käytöstä

Lisäksi kannustettiin ja opastettiin myös kiinteistöjen käyttäjiä, henkilökuntaa ja opiskelijoita kiinnittämään huomioita energian käyttöön mm. valaistukseen ja ovien aukipitämiseen liittyen.

Yhteenveto energiankäytöstä ja toimenpiteistä kausilla 10/2021–9/2022 vs. 10/2022–9/2023

Alla olevassa kuvassa on verrattu koko Gradian edellisen kauden 10/2021–9/2022 kauteen 10/2022–9/2023. Sähkönkulutuksessa säästöä kertyi lähes 17 % ja kaukolämmön osalta päästiin 21 %:n säästöön. Vettäkin kului hiukan vähemmän kuin edellisellä kaudella.

Kuva 5. Gradian energian ja veden kulutustiedot kausilta 10/2021–9/2022 ja 10/2022–9/2023.

Gradia on edelleen mukana myös Motivan ylläpitämässä kuntien energiategohkkuussopimuksessa vuosille 2017–2025 (KETS), jossa tavoitteena on saada aikaan 10,5 % (4124 MWh) energiansäästö vuonna 2014 kulutetusta energiamäärästä vuoteen 2025 mennessä. Nämä tavoitteet tullaan saavuttamaan, mikäli nykyinen säästötasoa voidaan pitää voimassa.

2.2.3 Luontopositivinen Gradia – Sitoumus2050

Luontopositivinen Gradia -sitoumus on annettu yhdessä Jyväskylän kaupungin ja EduFutura-oppilaitosten kanssa [Sitoumus2050 -sivustolle](#). Jyväskylän kaupunki on tehnyt kattositoumuksen, johon muut ovat liittyneet omilla sopimuksillaan. Sitoumuksia yhdistää yhteinen teema ”luontopositivisuus”, joka näkyy kunkin organisaation sitoumuksen nimessä.

TAVOITE:
Luontopositivinen
Gradia

Luontopositivinen Gradia -sitoumuksen avulla halutaan laajentaa pelkkään hiilineutraaliin energiaan siirtymistä myös luontohaittojen pienentämiseen ja luontopositivisuuden vahvistamiseen tähtäävää työtä vähentämällä energian kokonaiskulutusta.

Luontojalanjälki/luontohaitta kuvaa tietyn rajattavissa olevan kokonaisuuden (esim. organisaatio tai yksilö) aiheuttamia haittoja eli negatiivisia vaikutuksia

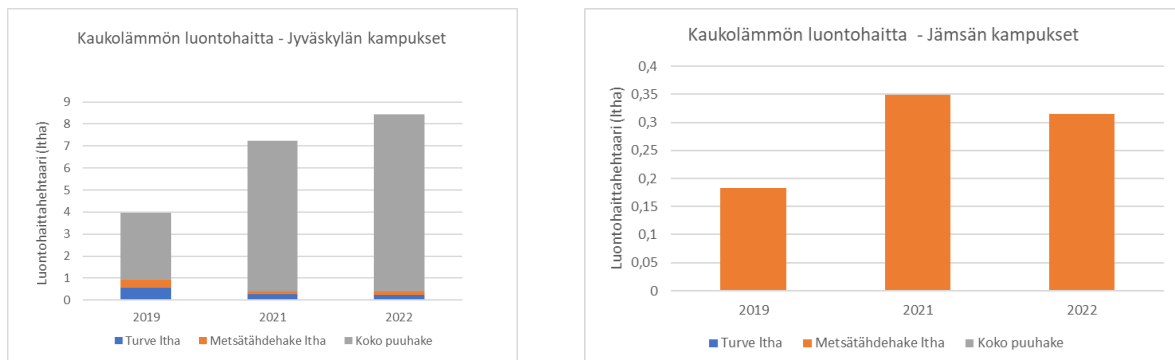
luonnolle ja luonnon monimuotoisuudelle. **Hiilijalanjälki** kuvaa puolestaan negatiivisia vaikutuksia ilmastolle.

Käytännössä luontohaitta laajentaa ilmastovaikutuksia kertovan hiilijalanjäljen laskentaa ja nostaa esiin toiminnan vaikutuksia myös luonnon monimuotoisuuteen. Ilmaston kannalta positiivinen vaikutus ei välttämättä ole luonnon monimuotoisuuden kannalta positiivista. Näin on esimerkiksi turpeen poltolla, joka kasvattaa hiilijalanjälkeä, mutta sen osuus lämmöntuotannossa pienentää luonnolle aiheutuvaa haittaa. On siis tärkeä huomioida toiminnan vaikutuksia usealta eri kannalta ja arvioida käytettävissä olevia vaihtoehtoja laajasti.

Energiankäytöstä aiheutuvaa luontohaittaa seurataan luontojalanjäljen laskennalla. Sitoumuksen mukaan luontohaitan alkutilanne on laskettu vuoden 2019 tiedoilla ja seurannat tehdään vuosilta 2025 ja 2030. Selvitys luontohaitan hyvitysmahdollisuuksista ja niiden käyttöönotosta tehdään vuoteen 2030 mennessä.

Kaukolämmön luontohaitta vuosina 2019, 2021 ja 2022

Alla on esitetty Gradian kaukolämmön käytöstä aiheutuva laskennallinen luontojalanjälki Gradian Jyväskylän kampuksilla sekä Jämsän kampuksilla vuosina 2019, 2021 ja 2022. Sähkön käytön osalta luontohaitan laskentaa ei ole voitu vielä tehdä, koska sähköntuotannon luontohaittakertoimia ei ole vielä yleisesti saatavilla.

Kuva 6. Kaukolämmön käytöstä aiheutuva laskennallinen luontohaitta Gradian Jyväskylän ja Jämsän kampuksilla vuosina 2019, 2021 ja 2022. Huom. kuvioiden välillä oleva skaalausero.

Jyväskylän osalta luontojalanjälki on kasvanut lämpöenergian käytön vähentymisestä huolimatta, koska Alva on vähentänyt turpeen käyttöä ja kasvattanut turvetta isomman luontojalanjäljen omaavaa metsätähde- ja kokopuuhakkeen määrää. Jämsän osalta näkyvä lämpöenergian kulutuksen pieneneminen vuodesta 2021 vuoteen 2022 (vuonna 2019 mukana vain alakampus). Jämsän Aluelämpö on käyttänyt pääasiassa metsätähdehakea lämmöntuotantoon. Metsätähdehakeeseen verrattuna kokopuuhakkeen luontohaitta kerroin kymmenkertainen.

2.2.4 Vihreät kampukset

Gradian kestävyystavoitteita tuetaan tarjoamalla opiskelijoille kestävän tulevaisuuden oppimistaitoja tukevia oppimisympäristöjä kaikilla kampuksillamme. Rakennetulla ympäristöllä sekä kiinteistöjen ylläpidolla ja käytöllä on merkittävä vaikutus niin taloudelliseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin kuin ympäristöönkin.

Gradian rakennuskannan ympäristövaikutusten vähentämiseksi on tehty runsaasti toimenpiteitä. Toimenpiteitä on kohdennettu erityisesti keskeisimpiin ympäristövaikutusten aiheuttajiin, kuten energiankulutukseen, uusiutuvien energialähteiden käyttöön ja jätteiden kierrättämiseen. Gradialla on käytössä aurinkopaneeleja lähes kaikilla kampuksilla ja kaikki ostettava sähkö on hiilivapaata sähköä. Gradia Kiinteistöt on mukana kuntien energiatehokkuussopimuksessa sekä valtakunnallisessa energiansäästökampanjassa.

Sosiaalista vastuullisuutta on edistetty tehostamalla rakentamisen laadunhallintaa ja sijoittamalla etusijalle terveellisyttä sekä turvallisuutta edistävät rakentamistyöt. Kaikki Gradian kampukset ovat myös savuttomia kampuksia.

Digitalisaation avulla perinteisiä oppimisympäristöjä on laajennettu eGradia-verkkoympäristöön. eGradia tarkoittaa sekä ammatillisen koulutuksen että lukion opiskelijoille suunnattua, pedagogisesti ja teknologisesti laadukasta verkko-opintotarjontaa. Syyskaudella 2023 ammatillisen koulutuksen verkkokursseja on ollut tarjolla lähes sata ja lukioden verkkokurssitarjottimella reilu 70. Verkkokurssitarjonta laajenee vuosittain. Verkkokurssit mahdollistavat opiskelijoille joustavia opintopolkuja sekä ajasta ja paikasta riippumattoman opiskelun.

2.2.5 Ruokaa, jolla on merkitys

Gradialaisten päivän kohokohta on kahvi- ja lounashetki opiskelun ja työskentelyn lomassa. Gradia Ravintolat toimivat yhdeksässä toimipisteessä ja tarjoavat päivittäin noin 5 000 lounasannosta.

Gradia Ravintoloilla on käytössä Ekokompassi-ympäristöjärjestelmä, jonka tavoitteena on kannustaa ravintoloiden henkilökuntaa, opiskelijoita ja kaikkia asiakkaita ympäristövastuullisuuteen ja ekotehokkuuteen. Gradia-ravintoloiden ympäristöohjelma löytyy intran Kestävyystekoja -sivuston [Ruokaa, jolla on merkitys -sivulta](#).

- Ravintoloissa on aina tarjolla vegaanista ruokaa ja aamuisin luomupuuroa.
- Raaka-aineina käytetään paljon lähiruokaa, myös itsetuotettuja yrttejä, joita kasvatetaan Gradian puutarha-alan vertikaaliviljelykontissa.
- Ruuanvalmistuksessa käytetään energiaa ja vettä säästävää tekniikkaa.

- Ruokahävikkiä mitataan ja sen syntyä ennaltaehkäistään. Ravintoloiden ylijäämäruokaa myydään omassa myymälässä ja osa siitä toimitetaan suoraan jaettavaksi kaupungin palvelukeskuksen kautta.
- Lautaselle jäävän hävikin tavoitteeksi on asetettu 0 %.
- Punaisen lihan osuutta ruuanvalmistuksessa vähennetään koko ajan ja osana hiilineutraaliustavoitteita siitä tullaan luopumaan kokonaan.

Gradia Ravintolat tekee myös paljon sosiaalisesti kestävästä työstä tarjoamalla oppimisympäristöjä maahanmuuttajille ja erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille. Keittiöillä työskentelee vakituisestikin hyvin monikulttuurinen työyhteisö.

2.3 Kestävyyden kehittämisen työvälineenä OKKA-sertifiointimenettely

Kestävyyden kehittämisen työvälineeksi on otettu OKKA-säätiön kestävä kehityksen sertifiointimenettely. Oppilaitosten kestävä kehityksen sertifiointi on OKKA-säätiön ylläpitämä järjestelmä, joka tarjoaa arviointityökaluja, materiaaleja, neuvontaa ja koulutusta koulujen ja oppilaitosten kestävä kehityksen työn tueksi. Järjestelmä mahdollistaa myös ulkoisen arvioinnin ja sertifikaatin hakemisen. Sertifiointi on suunnattu peruskouluille, lukioille, ammatillisille oppilaitoksille, vapaan sivistystyön oppilaitoksille, taiteen perusopetuksen oppilaitoksille, järjestöille ja lastenkulttuurikeskuksille. Järjestelmän työkaluja ovat hyödyntäneet useat sadat oppilaitokset ja tuhannet opettajat. Säätiö on kouluttanut Suomeen valtakunnallisen kestävä kehityksen auditoijaverkoston. Lue lisää koulujaymparisto.fi -sivustolta.

TAVOITE: Kestävä kehityksen sertifiointiprosessi auditoitu Gradia Lukioilla sekä Ammattiopisto Gradian kaikilla aloilla vuoteen 2027 mennessä ja käytössä näistä on kestävä kehityksen sertifikaatit.

Sertifikaattia voidaan hakea, kun oppilaitos täyttää kymmenen indikaattorin perustasonvaatimukset ja ulkopuolinen auditoija on ne todentanut. Sertifiointiin tähtäävä työtä tehdään sekä Gradia-lukioiden että Ammattiopisto Gradian osalta. Ensisijaisena tarkoituksena on varmistaa, että kaikilla Gradialta valmistuvilla on tarvittavat tiedot ja taidot sekä ymmärrys toimia kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Tarkoituksena on myös viedä yhteisesti määritellyjä tavoitteita systemaattisesti käytäntöön, osaksi opetusta ja kaikkea kampusten arkitoimintoja. Näin luodaan kestävästi ja turvallisesti toimivia oppimisympäristöjä jatkuvalla oppimiselle.

OKKA-säätiö myönsi vuonna 2022 sertifikaatin Kankaan kampukselle ja vuonna 2023 Jämsän yläkampukselle. Puutarha-alalla sertifikaatti on ollut jo vuodesta 2009 lähtien. Sertifiointiin tähtäävä työtä on aloitettu myös Priimus-kampuksella, missä ensimmäinen auditointi tehtiin loppuvuodesta 2023 ja sertifikaattia tavoitellaan alkuvuoteen 2024. Gradia-lukioilla tavoitellaan sertifikaattia myös vuonna 2024. Koko Gradian tavoitteena on olla kestävä kehityksen sertifioitu oppilaitos viimeistään vuonna 2027.

3. Hyvinvoivat gradialaiset – kestävää toimintakulttuuria

TOIMINTAKULTTUURI: Kumppanuudet, ympäristövastuu ja hyvinvointi; OKKA-indikaattorit 4–6

- *Ammattiopisto: 4) Oppilaitoksella on useita kestävän kehityksen teemoihin liittyviä kumppanuuksia, joita hyödynnetään opetuksessa tai toiminnan kehittämisessä. 5) Oppilaitos on varmistanut ympäristöasioihin liittyvien säädösten vaatimusten toteutumisen ja kehittänyt tavoitteellisesti ympäristövastuullisia toimintatapoja arjen käytännössä. 6) Oppilaitoksella on normien vaatimusten mukaiset hyvinvointiin liittyvät suunnitelmat ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia on kehitetty tavoitteellisesti.*
- *Lukio: 4) Koulu on varmistanut ympäristöasioihin liittyvien säädösten vaatimusten toteutumisen ja kehittänyt tavoitteellisesti toimintansa ympäristövastuullisuutta. 5) Koulu on laatinut säädösten vaatimusten mukaiset hyvinvointiin liittyvät suunnitelmat ja kehittänyt tavoitteellisesti yhteisön hyvinvointia. 6) Koululla on kestävän kehityksen teemoihin liittyviä kumppanuuksia, joita hyödynnetään opetuksessa tai toiminnan kehittämisessä.*

3.1 Kumppanuudet

Gradia on mukana vahvistamassa koulutusta ja osaamista sekä työelämää vastuullisemmaksi ja kestävämmäksi vastaten samalla alueen työllisyystarpeisiin. Gradialla on laajat kumppanuusverkostot, joita hyödynnetään monin eri tavoin. Kumppanuudet vahvistavat niin työelämän kuin oppilaitoksenkin osaamista ja ovat ovi ympäröivään yhteiskuntaan.

STRATEGIASSA:

Palvelemme työpaikkoja joustavasti ja ratkaisunhakisesti.

- Työelämäjaksojen tavoitteena on muun muassa alan työhön ja tulevaisuuden osaamisvaatimuksiin perehtyminen sekä yritys- ja työelämäyhteistyön lisääminen ja kumppanuuksien kehittäminen.
- Askelmerkkejä kestäväan yrittäjyyteen -hankkeessa julkaistiin keväällä 2023 [Askelmerkkejä kestäväan yrittäjyyteen -käsikirja](#). Käsikirja on suunnattu kaikille kestävästä yrittäjyydestä kiinnostuneille opiskelijoille, opettajille ja yrittäjille.
- [Gradian yritys- ja elinvoimapalvelut](#) koordinoi ja kehittää Gradian työelämäasiakkuuksia ja työelämälle suunnattuja koulutuspalveluja sekä tukee gradialaisia työelämäyhteistyössä.
- Gradialla on laajat kansainvälisyysverkostot, joiden kautta opiskelijat ja henkilöstö pääsevät tutustumaan eri maiden toimintatapoihin ja kulttuureihin. Ks. [kansainvälisyys sivusto](#).
- Kestävää työelämäyhteistyötä tehdään paljon myös hankeyhteistyönä. Hankkeita voit käydä tarkastelemassa [Hankkeet-sivulla](#). Hankkeet on koottu myös [hankekartaksi](#).
- [EduFutura](#) tarjoaa yhteisiä opintoja kaikille Gradian, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston opiskelijoille.
- [Gradian Koulutuspalvelut Oy](#) tarjoaa alueen elinkeinoelämälle sen tarvitsemaa koulutusta lyhytkoulutuksista laajempiin kokonaisuuksiin.

Lisäksi kestävä kehityksen toiminnan yhteistyötahoja opetuksessa voivat olla esimerkiksi kunnat ELY-keskus, Metsähallitus, luonto- ja ympäristökoulu, alueelliset kestävä kehityksen kasvatuksen yhteistyöverkostot, maatilat tai maatalouden esittelypuistot, kirjastot, paikallismedia, järjestöt, päiväkodit, muut koulut ja oppilaitokset, tutkimuslaitokset, museot, työelämän organisaatiot sekä koulujen ja oppilaitosten kestävä kehityksen hankeverkostot.

Ulkoisten kumppaneiden kanssa tehtävä yhteistyö liittyy esimerkiksi opetuksen, ammattialan tai toimintakulttuurin kehittämiseen, paikallisen ja alueellisen ympäristön tilan ja ihmisten hyvinvoinnin ja kulttuurisen kestävyden edistämiseen, globaaleihin kysymyksiin vaikuttamiseen, yksilöiden kestävä elämäntavan edistämiseen, opiskelijoiden paikallisen osallistumisen ja vaikuttamisen edistämiseen tms.

3.2 Ympäristövastuullinen toimija

Oppilaitoksen ympäristövastuuseen liittyviin normeihin kuuluvat muun muassa jätteiden synnyn ennaltaehkäisyyn, jätteiden lajitteluun ja kierrätykseen, vaarallisten aineiden käsittelyyn ja varastointiin sekä vaarallisiin jätteisiin liittyvät säännökset. Oppilaitosten toimintaa koskevat lisäksi elintarvikehygieniaa, rakentamista, sekä kulttuuriperinnön suojelua koskevat säädökset. Kestävä tulevaisuutta edistävä oppilaitos tavoittelee normien vaatimusten ylittämistä ja parantaa jatkuvasti ympäristövastuullisuuttaan.

Gradialla noudatetaan kestävä toimintaan liittyvää normistoa kaikessa toiminnassa. Seuraavissa kappaleissa kuvattujen käytänteiden lisäksi Gradian ympäristövastuu toteutuu myös edellä esiteltyjen Ilmastotiekartan ja Luontoposiitivinen Gradia -sitoumuksen sekä energiansäästötoimien kautta.

3.2.1 Vastuullisia hankintoja

Gradia edesauttaa hankinnoillaan muutosta kohti hiilineutraaliutta ja kiertotaloutta. Hankinnoissa pyritään ensisijaisesti noudattamaan periaatetta "paras hankinta on ostamatta jäänyt hankinta". [Hankintaohjeen](#) ja päätöksentekojärjestelmän uudistamisen yhteydessä on tarkennettu entisestään kestävien ja ilmastotavoitteiden mukaisten hankintojen valintaperusteita. Hankinnoissa huomioimaan entistä enemmän myös kampusten välinen tavaroiden, koneiden ja laitteiden osto, myynti ja vaihtokauppa. Esimerkiksi ennen uusien kalusteiden hankintaa suositellaan tiedustelemaan tilapalvelupäälliköltä käytöstä poistettuja kalusteita.

Hankinnoissa edistetään avointa kilpailua. Gradialla ei osallistu toimintaan, jonka tarkoituksena tai mahdollisena seurauksena on toimivan ja reilun kilpailun rajoittuminen tai estyminen. Gradian hankinnoissa on käytössä vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet eli [Coda of Conduct](#) -asiakirja. Toimintatavan tavoitteena on edistää hankinnoissa sosiaalista kestävyttä.

Liikelahjoissa painopisteenä on turvallisuus, ekologisuus, paikallisuus ja kotimaisuus. Tarjolla liikelahjoiksi on rajallisesti myös opiskelijoiden tekemiä töitä. Liikelahjavalikoimaa on tietoisesti tiivistetty ja tuotteet on valikoitu kestävästä kehitystä huomioiden. Liikelahjojen antaminen on vuosien varrella selvästi vähentynyt ja niitä luovutetaan vain harkiten. Liikelahjojen hankinta on kilpailutettu. Liikelahjoja koordinoi Gadian viestintä- ja markkinointipalvelut.

Ensimmäisiä konkreettisia askelia kohti hiilineutraaleja polttoaineita on otettu vuoden 2024 alussa, kun Jämsän kampuksen kalusto siirtyi dieselistä uusiutuvaan MY - dieseliin.

3.2.2 Vähemmän jätettä, enemmän kiertoon

Gadian toiminnassa tavoitteena on jätteen määrän ja haitallisuuden vähentäminen. Toimipisteissä on syntypistelajitteluun perustuva toimintamalli, jossa jätemateriaalista erotellaan uusio- ja hyötykäyttöön sopivat jakeet. Jos jätettä ei ole mahdollista kierrättää, se hyödyntämään energiana. Jätehuoltojärjestelmän toimivuutta seurataan raportoinnin avulla. Seurantaa tehdään eri jättejakeista eri toimipisteittäin. Vaarallisista jätteistä pidetään erikseen kirjanpitoa.

Gradialla hyödynnetään paljon ns. hukkamateriaalia opiskelijatöihin ja pyritään toimimaan mahdollisimman materiaalitehokkaasti niin, että hukkaa ei edes syntyisi.

3.2.3 Kemikaaliturvallisuus

Kemikaaliturvallisuudessa ydinajatuksena on hallita kemikaalin koko elinkaari sen hankinnasta turvalliseen käyttöön ja poistoon.

Graduissa on käytössä lähes 2000 eri kemikaalia. Kemikaalit on viety ”Gadian kemikaalirekisteri” -nimiseen tietokantaan, joka on opiskelijoiden, henkilökunnan, työterveyden ja viranomaisten käytettävissä. Sovellus on laajasti teollisuudessa käytössä ja sen toimittaja on EcoOnline. Gadian kemikaalirekisteri löytyy [tästä](#).

Kemikaalit on työpisteittäin tunnistettu ja listattu, ylimääräisiä ja vanhentuneita kemikaaleja on poistettu. Lisäksi on selvitetty, voiko käytössä olevan kemikaalin korvata turvallisemmalla vaihtoehdolla. Jokaisesta kemikaalista tehdään riskinarviointi, jossa selvitetään aineen ominaisuudet, käyttötapa ja -määrä, riskin suuruus sekä mahdollisesti tarvittava suojautuminen.

Kemikaalirekisteriä ja riskienarviointitehtävää hoitaa lähes 30 kemikaalivastaavaa Gadian sadassa eri kemikaalin käyttöpaikassa. Schildtin ja Lyseon lukioiden kemian opetuksen kemikaalit ovat oman osoitteensa takana, joten ne eivät ole kaikkien saatavilla. Niihin pääsyä

säätelevät lukiodien kemikaalivastaavat. Myös kemian opetuksen kemikaalitiedot ovat työterveyden ja viranomaisten saatavilla oman tunnuksen kautta.

3.2.4 Kestävä liikkuminen

Kestävällä liikkumisella tarkoitetaan ympäristön ja yhteiskunnan kannalta suotuisia kulkutapoja, jotka ovat myös taloudellisia, sujuvia ja turvallisia sekä liikkujan terveyttä kohentavia.

Hiilijalanjäljen laskennan (Green Carbon Oy) yhteydessä vuonna 2019 tehtiin kysely henkilöstölle ja opiskelijoille koulu- ja työmatkatavoista. Kaikista Gradian aiheuttamista ilmastopäästöistä liikkumisen osuus oli 24 %, josta suurin osa muodostui opiskelijoiden koulumatkoista, henkilöstön työmatkoista. Työ- ja koulumatkoista aiheutuvat päästöt syntyivät henkilö- ja linja-automatkustamisesta. Muita liikkumisen päästöjä aiheutui koti- ja ulkomaan virka- ja opiskelumatkoista.

Vastaavanlainen työ- ja koulumatkoihin liittyvä kysely toteutettiin myös keväällä 2023. Tulokset olivat hyvin samankaltaiset edelliseen kyselyyn nähden. Poikkeuksena edelliseen kyselyssä tiedusteltiin myös pelkästään lihavoimaa matkoihin käyttävien osuutta. Kaikista vastanneista pelkästään lihasvoimalla ilmoitti kulkevansa 32 %. Linja-autoa ilmoitti käyttävänsä 21 % ja henkilöautoa 47 % henkilöä. Sähköpolkupyörällä ilmoitti kulkevansa 2 vastannutta. Henkilöautolla tehdyistä matkoista reilu puolet tehtiin bensiinikäyttöisellä autolla ja vajaa puolet dieselillä. Muiden polttoaineiden osuus jäi marginaaliseksi.

Henkilöstöä ja opiskelijoita kannustetaan liikkumaan lihasvoimalla aina kun se on mahdollista. Suurimpana kannustimena pidetään saavutettuja terveyshyötyjä. Polkupyöriä varten on kampuksille järjestetty pyöräparkkeja, joista osa on katollisia. Gradia kiinteistöt on asettanut tavoitteeksi järjestää sähköpyörien parkkeeraukseen paremmin soveltuvia paikkoja. Mikäli henkilöauton käyttö on välttämätöntä, kannattaa suosia autojen yhteiskäyttöä, kimpakyytejä, liityntäpysäköintiä ja taloudellista ajotapaa. Gradian kaikki autojen parkkipaikat ovat maksullisia.

Työ- ja virkamatkoissa matkustusohjeena on ensisijaisesti maata pitkin matkustaminen. Lentoja vaativien matkojen osalta on mahdollista valita kompensoidut lennot sekä tarkastella myös hybridimatkustamisen mahdollisuutta eli matkustaa vain osa matkasta lentäen. Tarkoituksenmukaista on myös, että lähdetään harvemmin ja pidemmäksi aikaa sen sijaan, että lähdetään usein ja lyhyeksi aikaa. Virkamatkoilla ensisijainen matkustusmuoto on aina VR:n junat, jotka ovat matkustajille hiilineutraaleja. VR:n junista 95 % kulkee uusiutuvalla sähköllä ja loput 5 % päästöistä kompensoidaan. Tapahtumiin ja kokouksiin suositetaan aina myös etänä osallistumista. Myös itsejärjestettäviin tapahtumiin järjestetään hybridiosallistuminen aina, kun se on mahdollista.

STRATEGIASSA:
*Toimimme
yhdenvertaisesti,
oikeudenmukaisesti
ja tasa-arvoisesti.*

STRATEGIASSA:
*Kannustamme
jokaista
gradialaista
huolehtimaan
hyvinvoinnistaan.*

3.3 Tasa-arvo, turvallisuus ja hyvinvointi

Tasa-arvoinen ja turvallinen sekä hyvinvoiva työ- ja opiskeluyhteisö on kaikkien oikeus.

Gradialla on käytössä sekä [opiskelijoille](#) että [henkilökunnalle](#) omat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat. Suunnitelman mukaisesti myös Gradian salkoon nousi ensimmäisen kerran Pride-lippu Jyväskylän Pride-viikolla syyskuussa 2022. Näiden lisäksi toimintaa ohjaavat vuosittain päivitettävät Turvallisuuden toimintasuunnitelma sekä Työsuojelun toimintaohjelma, jotka löytyvät henkilöstön intran sivustolta [turvallisuus](#). Hyvinvointia, tasa-arvoa ja turvallisuutta edistetään kaikessa toiminnassa ja niiden toteutumista seurataan säännöllisesti erilaisin mittarein.

Oppilaitoksissa sosiaalisen kestävyiden keskiössä ovat opiskelijoiden ja henkilöstön fyysinen ja henkinen hyvinvointi, yhdenvertaisuus sekä moniarvoisuuden ja -kulttuurisuuden kunnioittaminen. Näihin teemoihin liittyen Gradialla on käynnistetty vuonna 2020 opiskelijoiden [hyvinvointiohjelma](#). OAJ Gradian Kohti astetta parempaa työhyvinvointia Gradiassa -hankkeessa on valmistunut henkilöstölle suunnattu työhyvinvointia tukeva kokonaisuus, jossa mukana mm. [Hyvinvoinnin vuosikello, tarjotin ja tietopankki](#). Käytössä on myös kattavat työterveyspalvelut sekä opiskelijoiden terveydenhuolto.

STRATEGIASSA:
Gradiassa kaikilla on oikeus turvalliseen opiskeluun ja työskentelyyn.

Henkilöstön hyvinvoinnin edistämiseksi Gradialla järjestetään henkilöstöliikuntaa niin yksilö- kuin ryhmätasolla. Käytössä on myös kuntosaleja lähes jokaisella kampuksella. Lisäksi Gradia määritelty päihteettömäksi ja savuttomaksi työpaikaksi.

STRATEGIASSA:
Koko Gradia liikkuu.

Henkilökuntayhdistys (HKY) järjestää jäsenilleen erilaisia kulttuuri- ja liikuntatapahtumia sekä matkoja.

3.4 Vaikuttaminen on osa hyvinvointia

Opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa oman hyvinvoinnin edistämiseen esimerkiksi osallistumalla Gradian toimipisteiden yhteisöllisten opiskeluhuoltoryhmien ja opiskelijaraatien tai opiskelijaedustajiston toimintaa. Opiskelijoiden osallistumista kestäväen kehityksen toimintaan kannustetaan myös OKKA-sertifiointimenettelyn yhteydessä sekä Monta tapaa vaikuttaa – intrasivuston kautta. Lyseon lukio on Unesco ASPnet-koulu ja toiminnassa painottuvat myös Agenda 2030:n tavoitteiden edistäminen mm. järjestämällä lukuvuosittain vaihtuvat kolme teemapäivää ja järjestää paljon yhdessä vaikuttamiseen tähtäävää toimintaa.

STRATEGIASSA:
Jokaisella gradialaisella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa toiminnan kehittämiseen.

Schildtin lukiossa toimii EPAS-ryhmä (Euroopan parlamentin Ambassador School), jossa oppilaat ideoivat ja toteuttavat opettajien avustamana demokratiaan sekä länsimaisiin arvoihin liittyviä projekteja. Yhtenä tavoitteena on aktiivisen kansalaisuuden vahvistaminen. Ryhmä kokoontuu koulupäivän jälkeen ja yhdistää opiskelijoita eri luokka-asteilta ja taustoista. Monelle nuorelle se on ollut luonteva väylä löytää ystäviä suuressa lukiossa. EPAS järjestää mm. Poliittikkaviikkoa, vaalipaneeleita, Nuorten vaaleja, kansainvälisyyspäivää sekä tapaamisia poliitikkojen ja tutkijoiden kanssa. Schildtin vaihto-opiskelijat osallistuvat EPAS-ryhmän toimintaan ja niinpä työkielenä on suomen lisäksi englanti.

Opiskelijakuntatoiminta edistää opiskelijoiden yhteistä toimintaa, koulutyötä ja kehittää toimintaa opiskelijoiden näkökulmasta. Opiskelijakunnan tavoitteena on suunnitella ja järjestää toimintaa yhteisen hyvän eteen. Osallistumalla toimintaan opiskelijat ovat mukana vaikuttamassa myönteisesti oppilaitoksen yhteishenkeen. Opiskelijakunnan muita tehtäviä ovat mm. opiskelijoiden kuuleminen, koulutuksen kehittäminen sekä osallistuminen opiskelijan asemaan liittyvään päätöksentekoon.

Henkilöstöllä on mahdollisuus osallistua oman työn kehittämiseen mm. työnantajan ja henkilöstön välisen yhteistoiminnan kautta, työpaikkakokouksissa, kehityskeskustelujen ja erilaisten henkilöstölle suunnattujen kyselyjen kautta.

STRATEGIASSA:
Kannustamme ja
innostamme
henkilöstöämme
rohkeasti
uudistamaan omaa
työtään ja koko
organisaation
toimintaa.

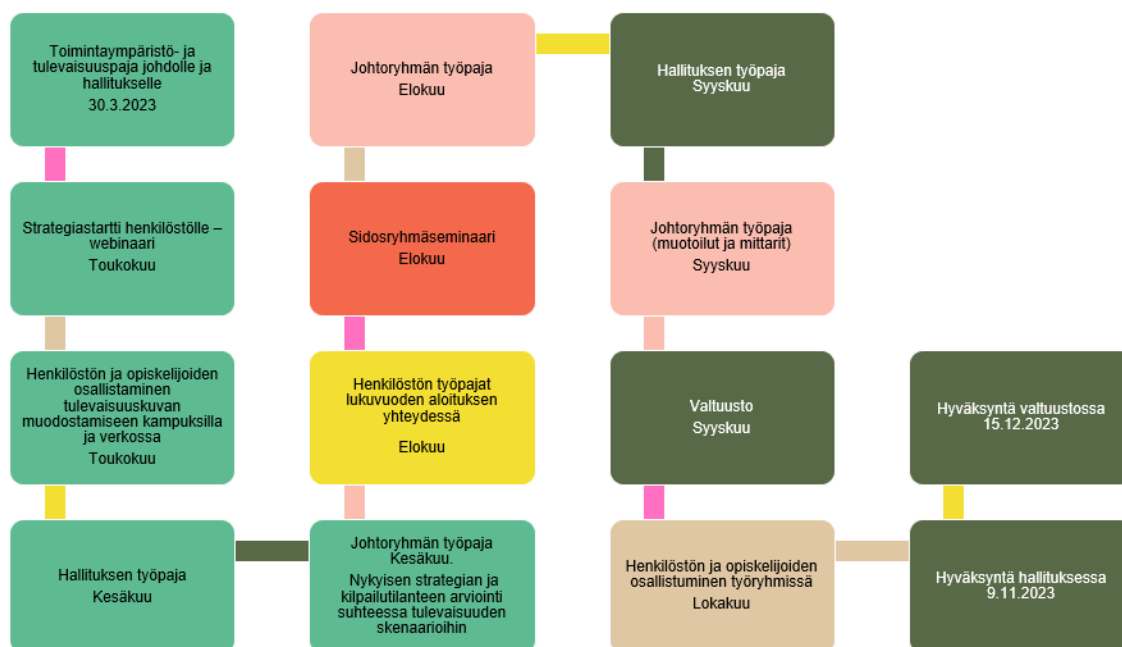
4. Johtaminen on perusta kestävyydelle

JOHTAMINEN: Strategia/arvopohja, johtaminen, henkilöstön osaaminen sekä toiminnan arviointi ja kehittäminen; OKKA-indikaattorit 7–10:

- *Ammattiopisto: 7) Kestävän kehityksen teemat ovat osa oppilaitoksen strategiaa ja arvopohjaa. 8) Oppilaitoksella on kestävän kehityksen asioista vastaava työryhmä ja kestävän kehityksen työlle on annettu tarvittavat resurssit. 9) Henkilöstön kestävyysosaamisen tarpeet on tunnistettu ja toimenpiteitä osaamisen kehittämiseksi on tehty. 10) Oppilaitos on ottanut käyttöön kestävän kehityksen mittareita ja arvioinut kestävän kehityksen toimintaansa.*
- *Lukio: 7) Kestävän kehityksen teemat ovat osa koulun tavoitteita ja arvopohjaa. 8) Koululla on kestävän kehityksen asioista vastaava työryhmä ja kestävän kehityksen työlle on annettu tarvittavat resurssit. 9) Henkilöstön kestävyysosaamisen tarpeet on tunnistettu ja toimenpiteitä osaamisen kehittämiseksi on tehty. 10) Koulu on ottanut käyttöön kestävän kehityksen mittareita ja arvioinut kestävän kehityksen toimintaansa.*

4.1 Astetta parempi tulevaisuus - strategia

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian strategia 2024–2027 on työstetty yhteistyössä henkilöstön, opiskelijoiden sekä eri sidosryhmien kanssa ja se hyväksyttiin kuntayhtymän valtuustossa 15.12.2023. Prosessikuva strategiatyöstä on esitetty alla olevassa kuvassa.

Kuva 7. Gradian Strategian Astetta parempi tulevaisuus – valmistelun prosessikuva.

Strategian mukaisesti toimimme arvojen mukaisesti arvostaen, rohkeasti, vastuullisesti ja yhdessä. Vastuullisuus ja kestävä kehitys ovat sisäänrakennettu jokaisen arvon sisään.

A

Arvostavasti

Kohtelemme kaikkia arvostavasti ja yhdenvertaisesti. Arvostamme ja kunnioitamme toisiamme sekä toistemme osaamista, valintoja ja näkemyksiä. Osoitamme arvostuksen teoillamme ja luotamme toisiimme. Annamme jokaiselle mahdollisuuden tulla kuulluksi ja nähdyksi. Vaalimme hyviä tapoja ja toimimme niiden mukaisesti.

R

Rohkeasti

Innostamme ja kannustamme toisiamme. Innostumme kokeilusta ja uusista ideoista, emmekä pelkää epäonnistumista, vaan katsomme rohkeasti eteenpäin. Voimme esittää eriäviä näkemyksiä ja pyytää apua. Uskallamme luopua vanhasta ja uudistaa arkeamme yhdessä. Kohtaamme toisemme ja uudet tilanteet uteliaasti.

V

Vastuullisesti

Rakennamme kestävää tulevaisuutta yhdessä ja asetamme yhteisen edun oman etumme edelle. Ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen vastuullisuus näkyvät arjen valinnoissamme ja päätöksenteossamme. Otamme vastuuta omasta toiminnastamme, emmekä käännä katsettamme nähdessämme epäkohtia. Olemme esimerkkinä muille. Kannamme vastuuta opiskelijan oppimisesta ja puramme oppimisen esteitä.

Y

Yhdessä

Meillä on aikaa, paikkoja ja rakenteita yhteiselle kohtaukselle, opiskelulle ja työnteolle. Yhdessä tekemällä ja tekemällä oppimalla edistämme oppimista ja osaamista. Rakennamme yhteisöllisyyttä ja teemme kaikkemme, jotta Gradiassa on turvallista opiskella ja työskennellä. Olemme läsnä opiskelijoitamme varten. Välitämme toisistamme ja toistemme hyvinvoinnista. Verkostoidumme avoimesti myös muiden kanssa. Yhdessä saamme aikaan astetta enemmän.

Kuva 8. Gradian arvot strategiassa: Näin me toimimme: Arvostavasti, Rohkeasti, Vastuullisesti ja Yhdessä.

4.2 Kestävyys osana organisaatiota

Kestävän kehityksen koordinointi Gradian organisaatiossa sisällytetään osaksi Laadulla ja tiedolla johtamisen alatiimiä, laatu-keketiimiä ja siihen tulee edustus jokaisesta ammattipiston poolista sekä lukiokoulutuksesta. Tiimin kokoonpanoa rakennetaan kevään 2024 aikana. Laatu-keketiimin vastuualueeseen tulee kuulumaan laatuasioiden lisäksi mm. ilmastotiekartan ja OKKA-sertifiointiprosessin etenemisen seuraaminen ja koordinoinnin järjestäminen.

Ammattipiston poolien OKKA-sertifiointiprosessia varten kuhunkin pooliin valitaan ns. itsearviointiryhmä poolin sisäisen kestävän kehityksen edistämiseksi. Lisäksi osalla kampuksista sekä lukiokoulutuksessa toimivat omat kestävän kehityksen ryhmät, jotka koordinoivat oman kampuksen kestävän kehityksen työtä järjestävät mm. tapahtumia omilla kampuksilla. Myös Gradia Ravintoloilla on käytössä oma kestävän kehityksen työkalu, EkoKompassi, jota koordinoidaan ravintoloilta käsin.

Tavoitteena on, että pidemmällä aikavälillä oppilaitoksen kaikki toiminta suuntautuu kestävyttä edistäväksi ja osaksi jokaisen yhteisön jäsenen päivittäistä toimintaa.

4.3 Jatkuvasti oppiva yhteisö

Henkilökunnan osaamisella on iso merkitys kestävyystaitojen juurruttamiseen osaksi opetusta. Henkilöstön kestävyysosaamista ja toimijuutta kannustetaan jatkuvasti vastaamaan tulevaisuuden työelämän, yhteiskunnan ja planeetan tarpeita.

Gradialla osaamisen kehittäminen ja kehittyminen nähdään jatkuvana prosessina. Yhtenä osaamisen painopistealueena on, että gradialainen ymmärtää kestävän kehityksen painopistealueet oman työnsä näkökulmasta ja toimii niiden mukaisesti. Henkilöstön osaamisen tavoitteet ja toimenpiteet on kirjattu [henkilöstön osaamisen kehittämisohjelmaan](#). Osaamista voi hankkia paitsi koulutusten kautta, myös henkilöstölle kuuluvilla työelämäjaksoilla, joissa kohteena on alan kestävyysosaamisen hankkiminen.

Henkilöstöä kannustetaan myös itsenäisesti vahvistamaan omaa kestävän kehityksen osaamista. Ajankohtaisia koulutuksia, opetusmateriaaleja sekä erilaisia vinkkejä on koottu intraan omalle [Kestävyystekoja-sivustolle](#). Sivustolla löytyy myös Gradian kestävyyshankkeissa tuotettua materiaalia.

Pedagogiikan kehittämisessä keskeisenä työkaluna toimii [Gradian pedagoginen kehittämisohjelma](#), joka rakentuu kuudesta eri tulevaisuustaidosta: oppimiskyky, tulevaisuusajattelu ja muutoskyky, yhdessä tekeminen ja verkostoituminen sekä innovatiivisuus, globaali-osaaminen ja teknologian käyttötaito. Ohjelma sisältää ajatuksia siitä, miten

TAVOITE:

Gradian henkilöstö ymmärtää kestävän kehityksen painopistealueet oman työnsä näkökulmasta ja toimii niiden mukaisesti.

STRATEGIASSA:

Käytämme tulevaisuustaitojen kehittymisen tukena monipuolisia, tietoisesti valittuja menetelmiä sekä ajantasaisia oppimisympäristöjä.

tulevaisuustaitoja kehittävää pedagogiikkaa kukin voi kehittää omassa työssään. Ohjelman sisältöä on käyty läpi henkilöstön kanssa virtuaalisesti järjestetyissä iltapäiväkahvitilaisuuksissa.

Näiden lisäksi myös muita kestävyysosaamista palvelevia koulutuksia järjestetään. Tällaisia ovat esimerkiksi turvallisuutta lisäävät ensiapu-, tulityö-, sähkötyö- ja työturvallisuuskorttikoulutukset sekä hygieniapassikoulutukset. Gradialla järjestetään turvallisuusharjoituksia ja -kävelyitä säännöllisesti. Jokaisen Gradian henkilökuntaan kuuluvan on suoritettava myös turvallisuus- ja tietoturvakurssit. Henkilöstön kestävyysosaamista kehitetään jatkuvasti.

4.4 Astetta enemmän

Gradian tavoitteena on olla astetta enemmän, mikä vaatii myös toiminnan mittaamista ja arvioimista. Gradialla mitataan monia asioita ja niiden avulla kehitetään ja parannetaan toimintaa. Suuri osa Gradialla mitattavista asioista palvelee myös kestävänsä tulevaisuuden mittaamista. Mittarit ovat määrällisiä, kuten esim. veden- ja energian kulutuksen mittaaminen sekä kansainvälisessä vaihdossa olevien määrän mittaaminen. Laadullisia mittareita ovat esimerkiksi hyvinvointikyselyt. Mittaamista tehdään mm. talousarviotyön yhteydessä, työterveyden, kiinteistöjen, henkilöstöhallinnon ja opiskeluhuollon toimesta. Mittareista saadut tulokset ovat kaikkien hyödynnettävissä.

SRATEGIASSA:
Ohjaamme talouttamme kestävänsä periaatteiden mukaisilla ratkaisuilla. Ennakoiva talous kestäää toimintaympäristön muutokset ja vastoinikäymiset ja mahdollistaa kestävänsä tulevaisuusinvestoinnit.

Gradian kestävänsä tulevaisuuden tavoitteiden toteutumista seurataan seuraavasti:

Tavoite	Mittari
Kestävä kädenjälki	<ul style="list-style-type: none"> - OKKA-sertifiointin eteneminen: Lukiokoulutus 2024 ja Ammatillinen koulutus 2027 - Ilmastovastuullinen toiminta-tutkinnonsan käyttöönotto vuonna 2024 käyttöönotto - kestävänsä kehityksen opintopolkujen määrän seuraaminen
Hiilineutraalius	- hiilijalanjäljen mittaaminen vuosien 2019, 2022, 2024, 2026 ja 2030 vuosien tiedoilla
Luontoposiitivisuus	- luontojalanjäljen mittaaminen lämmitysenergian osalta vuosien 2019, 2022, 2025 ja 2030 tiedoilla
Henkilöstöosaaminen	- suoritettujen kestävyysosaamista kasvattavien kurssien määrä vuosien 2024, 2027 ja 2030 tiedoilla.

Gradian kestävyystyötä kehitetään jatkuvasti Ilmastotavoitteiden ja OKKA-sertifiointityön viitoittamana.

Liittyvät asiakirjat

Ammattiopisto Gradian kestävän tulevaisuuden toimenpidesuunnitelmat pooleittain (rakentumassa 2024–2027)

Lukiokoulutuksen kestävän tulevaisuuden ohjelma (toimenpidesuunnitelma) 2024–2027

[Ilmastotiekartta](#)

Sanastoa

[Kiertotalouskasvuasanasto](#)

[Kestävän kehityksen sanastokortit](#)